

HÁROM MAGYAR NÁBOB

A gödöllői Grassalkovich-uradalom gazdálkodásáról szól *Wellmann Imre* érdekes és tanulságos könyve, mely most jelent meg abban a kitűnően szerkesztett tanulmány-sorozatban, mely *Domanovszky Sándor* egyetemi professzor irányítása mellett a magyar mezőgazdaság történetéhez tár fel új és értékes anyagot. *Wellmann Imre* a magyar mezőgazdaság történetének töretlen területein bújárokodik és könyvéből megismerjük a XVIII. századbeli Magyarország egyik legnagyobb uradalmának keletkezését, fejlődését és gazdálkodási technikáját. Megtanuljuk belőle, hogy mit ért a jobbágyunk; 150 évvel ezelőtt rénes forintokban mit hozott akkora dominium, mint a gödöllői uradalom, mely 22 falut és 21 pusztát foglalt magába. Megtudjuk belőle, hogy száz meg százötven esztendővel ezelőtt hány magot adott a búza és megtudjuk belőle azt is, hogy pl. 1756-ban mindössze 30 ezer rénes forintot hozott nyersen és csak 15 és fél ezer pengő forintot hozott tisztán az uradalom, amelyről a gazda: az öreg *Grassalkovich* büszkén mondta, hogy Pestről a saját földjén mehet egészen Hatvanig. Egyébként összesen 132.540 holdat tett ki a gödöllői uradalom területe, melyet holdanként egy meg két forintjával vásárolt össze az első *Grassalkovich*, kinek élete folyása és tüneményes karrierje szenzációsan érdekes.

Miképpen lesz nábob a koldusdiákból?

Apja szegény kurtanemes volt annak a *Grassalkovich* Antalnak, kinek a jövő esztendőben lesz 240-ik születési évfordulója és aki a legenda szerint koldusdiákként szedte magába a tudományt, a piaristák nyitrai gimnáziumában; mikor meghalt: 4 uradalmat, 50 falut, 34 pusztát; egy sereg kastélyt és három aranybányát hagyott a fiára. Ő maga még csak grófságát vitte; a fia azonban már birodalmi hercegi rangot kapott József császártól, az unokája pedig mikor 1841-ben meghalt, csődben hagyta a nagy vagyont, amelyet két-három évtized múlva úgy szétszedtek a hitelezők, a földre éhes bankok, bankárok és más pénzes emberek, hogy csak az emléke maradt meg annak, hogy valamikor a *Grassalkovichok* parancsoltak a gödöllői, a hatvani, a debrői, a komjáti uradalmakban, meg az egykori koldusdiák pesti, pozsonyi, bécsi és gödöllői palotáiban. Még gyerek sem maradt a harmadik *Grassalkovich* után. Magva szakadt a jeles familiának s csak legendák és csödszöveg maradtak a mammutvagyonról.

Káprázató a *Grassalkovichok* karrierje. Szinte regénybe illő, hogy az első *Grassalkovich* miképpen ment előre lépésről lépésre, hogy szerzett pénzt és vagyont birtokot és címet, kitüntetést; méltóságot és hatalmat. Mindössze 77 esztendőt élt és ebből 57 esztendő csupa pozíció-harc; a vagyont ért és sikerekért való küzdelem győzelmes háborúja. Mindössze 21 esztendő, mikor ügyvédi esküt tesz; 26 esztendő korában már *causraum regalum director*, vagyis jogügyi igazgató. Akkor keresi meg a későbbi mammut-vagyon első rénesforintjait. Innen azután már egyenes vonalban emelkedik midvégig töretlen pályája. 30 éves korában már kamarai tanácsos és alig volt 33 esztendő, mikor ő intézi a hírhedt *neoacquistica commissio* birtokpereit. A török idők után gazdátlanul maradt puszták és birtokok rendezésével és értékesítésével volt megbízva ez a birtokrendező bizottság. Ennek volt az esze, elnöke *Grassalkovich* Antal, akinek az volt a tiszteje, hogy a gazdátlanul maradt birtokokból minél nagyobb jövedelmet szerezzen a kincstárnak. *Grassalkovich* aztán tökéletesen megfelelt a belé vetett bizalomnak. Keze alatt nemcsak a kincstári jövedelmek nőttek meg, de jutott a jövedelemből és jutott a birtokból neki magának is. A *Grassalkovich*-vagyon eredete a *neo-acquistica commissio* aktáiban van megírva. Béli zonyította, hogy tud banni a paragrafusokkal; minden hájjal megkent, eszes, éles tudiciumú és megnyerő fellépésű; emberismerő és emberekkel banni tudó nagyszerű politikus,

aki nemcsak pompásan értett a vagyonszerzés művészetéhez, de meg is tudta tartani a vagyont, mert minden kvalitása mellett nagyszerű gazda és elsőrendű szervező tehetség volt.

— Feljebbvalóinknál, akikre szükségünk vagyunk, tudai magunkat szükségessé tenni: legfőbb mesterség!

Ez volt a mottója és ennek a mottónak köszönheti, hogy úgy *III. Károly*, mint *Mária Terézia* hűséges és kiváló tanácsadónak tartották és elhalmozták címmel, kitüntetéssel és a meggazdagodás lehetőségeivel. Mindent megtett, amit várni lehetett tőle. Az udvari kamarában rendet teremtett, mikor kincstári elnök lett. A kincstári jövedelmeket fokozta és új pénzforrásokat eszelt ki. Szerinte „az üdönök és szempillantásnak tudománya legnagyobb, mert egy szempillantás alkalmatosságát elmulasztván, olyan többé elő nem adja magát“.

„Vitam et sanguinem“

Mikor a 23 éves *Mária Terézia* királya lett Magyarországnak és az örökös tartományoknak: a folytonos háborúban kifáradt birodalmat, üres államkasszát és országaira éhes szomszédokat talált itt. Szükség volt a segítségre, az okos tanácsadóra és *Grassalkovich*, aki akkor már personális volt, menten megérezte, hogy elkövetkezett az ő ideje. Akcióba lépett. Pest vármegye az ő agitációjára ajánlott fel két ezred lovasságot, a jászok és kúnok pedig 500 lovat a bajba jutott királynénak. Szükség volt erre akkor nagyon. Másfél hónappal a fényes koronázási ünnepség után már *Passaut* szállja meg a bajor választó és támogatására 60.000 francia kel át a Rajnán. Bécs védelmére kell gondoskodni. A legnagyobb bajban állott elő *Grassalkovich*, hogy rábeszélje a királynőt, hogy kétségbeesítő helyzetében a nemes magyar nemzettől kérjen segítséget *Závodszy* Levente írja meg, hogy *Grassalkovich* miképpen veszi rá a rendeket és a főurakat, hogy keljenek a királynő védelmére. *Grassalkovich* oktatja ki a rendeket arra is, hogy ha majd *Mária Terézia* a rendekhez fordul, egyhangulag kiáltás: „*Vitam et sanguinem. Moriamur pro rege nostro Maria Terézia!*“

A híres mondásnak tehát *Grassalkovich* Antal az értelmű szerzője. A személynök ravasz feje eszelte ki, *Grassalkovich* rendezte a híres jelenetet. Egyébként minden úgy történt, ahogy a personális elrendezte. Mikor 1741-ben szeptember 11-én a királynő hívására a pozsonyi királyi palota tróntermeben összegyűltek a rendek, *Mária Terézia* szomorúan, könnyektől fátyolozott hangon tárta fel szomorú helyzetét:

— Mindenkitől elhagyatva, nincs, hová meneküljünk, mint a magyarok hűséges fegyveréhez és ősi vitézségéhez, akiket minden bizalmunkat helyezzük — mondta a királynő. — Elvárjuk tehát az ország nemes rendeitől, hogy gyors intézkedésre szánják magukat, miként lehet a leghatékonyabban szembeszállni az államot fenyegető jelen veszedelemmel!

A fiatal, szép királynő könnyeire mit felhettek a lovagias magyarok?! Csak azt, mondhatták, hogy „*Vitam et sanguinem!*“... Nem tehettek mást, minthogy felajánlották életüket és vérüket.

Mária Terézia Gödöllőn

Nem sokkal később ugyancsak *Grassalkovich* volt az, aki rábeszélte a rendeket és az ország nagyjait, hogy a királynő férjét, *Lotharingiai Ferencet* válasszák meg kormánytársul. A jutalom nem maradt el. *Mária Terézia* hű emberét négy nap múlva valóságos titkos államtanácsossá nevezte ki, „főleg a diétán tanusított érdemeiért“ és ezen kívül arany érmekkel díszített nyakláncot és gyémántokkal ékesített arcképet adta neki ajándékkul. Az országgyűlés pedig törvényekbe foglalta, hogy *Grassalkovich* Antalnak nagy érdemei vannak hat gyalogezred felállításában. Amjnthogy az országgyűlésnek ebben tökéletesen igaza is volt, mert *Grassalkovich*nak 30 ezer pengőjébe került, mikor

Melyik rajzhoz melyik szöveg?

- Finom nyerselyemruhácska 17.80
- Áttört imprimeruhácska 9.80
- Divatos kretonruhácska 4.80

Találja el, hogy melyik rajzhoz melyik szöveg felel meg és írja a szöveg elé a ruha betűjét. Ha eltalálja, jutalmul — bármely ruha vásárlásánál — egy kötött blúzt díjlanul szolgálunk ki.

Gyermekeknek:

- Leányka dirndli ruhácskák köténykevel 1.90
- Joppe kabátok v. nadrágok 1.45
- Leányka műselyem-trikónadrágok minden nagyságban ..... -68
- Gyermek napozó-és fürdőtrikók minden nagyságban ..... -68
- Gyermekzoknik kitűnő macsó minőség, bármely nagyságban ..... -48
- Valódi fiór terdharisnyák bármely nagyságban ..... -68
- Kitűnő fiúingek ..... 2.—
- Gyermek strandpizsamák boleroval ..... 3.—
- Fiúhálóingek díszpánttal 2.25
- Fiúalsónadrágok gombos fazon ..... 1.—
- Kötött sport-fiúingek 1.60
- Leányka-hálóingek slingelt széllel ..... 2.—
- Leányka színes kombinék 1.10

Amelyiknél nincs feltüntetve, hogy a feltüntetett ár minden nagyságra vonatkozik, ott nagyságonként hisz áremelkedés.

- Gyermekcipők erős kivitelben fekete és barna

23-26	27-30	31-36
4.80	5.80	6.80
- Gyermekszandál piros, kék, drapp és barna színekben

10-22	23-26	27-30	31-35	36-40
2.80	3.30	4.—	5.—	6.—

Erős hölgyeknek

130, 135, 140 csipőbőségig

- Mosódelén pongyolák extra nagyok... 3.90
- Csinos mintás műselyemruhák extra nagyok 3.90
- Divatos cérna etaminruhák sötét alapon, kis mintákkal, extra nagyok 19.50
- Hímzett női ingek extra nagyok 1.95
- Fehér v. színes szoknyakombiné extra nagyok 2.90
- Hímzett és aszúros hálóingek extra nagyok 2.90

Pénteki Occasio

csak pénteken

- Ruhaselymek egyszínűek és mintázottak, valódi heinyőselem és finom műselyem minőségek ..... métere 2.40
- Mintázott műselymek gyönyörű, beszövött mintákkal ..... métere -60
- Női strandpizsamák divatos, csikos műselymekből ..... darabja 2.50
- Bordűrös flaneltakarók ..... darabja 2.75
- Fehér és színes női sportzoknik kis szépséghibával ..... párja -28
- Kitűnő, divatos fürdőövek ..... darabja -25

A péntekig beérkező postai rendeléseket pénteken postára adjuk

Fényves

Kálvin-tér 7

Pest vármegye két ezredet ajánlott fel a királynőnek és másik 15 ezer pengő forintjába került, mikor a magyar ezredekkel saját csapata élén „*Sziléziába* vezette az egész hadat“. De ez sem volt kárbevezett kiadás. 42 éves volt *Grassalkovich* Antal, mikor *III. Károlytól* báróságot kapott. Rá tiz esztendőre *Mária Terézia* úgy *Grassalkovichot*, mint gyermekeit grófi rangra emeli. Ötvenedik esztendejében járt akkor *Grassalkovich*, mikor az új kitüntetéssel meglepte a nagy

királynő. Volt már címe, rangja, mérhetetlen vagyona, hatalma, tekintélye és a nagy hatalom, meg a nagy vagyon mellett ő volt akkoriban Magyarország egyik legírigyeltőbb és legnépszerűlenebb embere. A királynő őszintén becsülte az okos, hasznos és szolgálatkész embert. Ezt meg is mutatta mindenden kínálkozó alkalommal. Így férjével és fényes udvarával meglátogatta őt gödöllői kastélyában, amelyet 300 ezer rénes forinton építtetett *Grassalkovich*, fiával és több-

száz nemessel Kerepesnél várta a gróf a királynőt. Kerepestől Gödöllőig teleaggatták a lámpiónokkal az útszéli jegenye-sort; ezek világították az utat Gödöllőig a királynő kíséretének. Mesélik, hogy egy kirándulás alkalmával Grassalkovich telehíntette az utat sóval, hogy a királynő nyáron is száncózhassék. Azt is beszélnek, hogy gödöllői kastélyában Grassalkovich megmutatta a fejedelmének azt az aranyba foglalt cserépcsuprot, melyben koldusdiák korában az ebédjét hordta. Ezek a romantikus történetek alighanem legendák, amelyek stilszerűen egészítik ki ennek a káprázatos karriernek a regényét.

Hogy gazdálkodik a gróf és miképp gazdálkodik a herceg?

A királynő különben a gödöllői látogatás emlékére egy bécsi kastéllyal ajándékozta meg a szerencsés embert, akinek akkor már négy vármegyében volt birtoka, földje, pusztája, ménese, gulyája, nyája, csürhéje és aki pusztáira külföldről hozatott jobbágyokat telepített, mert korán rájött arra, hogy a föld csak akkor ér valamit, ha van, aki megműveli. Háromszor házasodott. A házasságai is szerencsések voltak. Mindig gazdag nőt vitt a Grassalkovich-kastélyba. Szerette a földet, sőt igazában csak a földet szerette. És ez a passzió sok pénzt kíván. Többet, mint amennyi pénze, jövedelme Grassalkovich Antalnak volt. Így esett, hogy mikor harmadszor megnősült, 514.700 forintot tett ki az adóssága; azonfelül átvette a sógora: gróf Forgách után maradt 125.000 forintnyi terhet is és ezeket az adósságokat mégis aránylag rövid idő alatt kifizette. Milyen jól gazdálkodhatott, mekkora lehetett a jövedelme és viszonylag milyen egyszerűen élhetett, hogy az akkoriban ilyen horribilis összeget ki tudott fizetni a jövedelméből, amely halála idején alig volt több évi 72.000 konvenciósi forintnál.

Bezzeg a fia már nagyobb lábón élt. A fia már birodalmi herceg és egy hercegnek már nem passzól sem Gödöllő, sem Pest. Először Pozsonyba, aztán Bécsbe költözik. Ott költi el hatalmas vagyona jövedelmét. Sokat s nagyban kártyázik és hihetetlen fényűzést fejt ki. Csak vadászni jár haza, vagy azért, mert friss pénzre van szüksége. Míg fiatal volt, amíg csak apanaszt húzott, addig jó volt Gödöllő is, de a mostohaanyja halála után, amikor a herceg kapta kezébe a gyeplőt, már nem mulattatja a gránátosok pompás egyenruhájával, az „orangerá“, a színház, a lovarda és a gödöllői dáridók. A pesti barátok és a pesti muzikusok már nem elégtették ki. Debrőt bérbeadja báró Orczynek. Komjátit Zichyének és lassankint bérlő kezébe jut a bajai, gödöllői és a hatvani uradalom is. A négy uradalom évi bére 178 ezer rénes forint (mai pénzben 436.608 pengő). Ez azonban nem elég a költséges passziókra és az adósság egyre nő. 1784-ben már 350 ezer rénes forint (mai pénzben 852.600 pengő) az adósság, mely 1790-ig újabb 117.000 pfrttal gyarapszik. A nagy Grassalkovich fia már szinte nem is érzi, hogy magyar. A hercegi címmel felvette a német és cseh állampolgárságot és Krasalkowitznak ejti ki a nevét, k-val, sz-szel és c-vel.

A csödbe került mammut-uradalom

A harmadik Grassalkovich kezén még jobban züllött a nagy vagyon. Az unoka sem örökölte a családalapító Grassalkovich tehetségét és zsenialitását; csak a vagyont örököli, melyre egyre nagyobb terheket rak az esztelen pazarlás és a fényűző élet, a kártya és a könnyelmű gazdálkodás. Az unokának a felesége is hercegnő: Esterházy princesz. Nekik már Bécs nem elég előkelő. Sokat vannak Nápolyban, Párizsban és Londonban. Ott szórják a pénzt, amit a jobbágy verejtékes munkával kiszántott a magyar földből. Egy esztendő alatt 1,070.758 pfrtra (=2.6 millió pengő) gyarapította a III. Grassalkovich apja adósságát. 1819-ben már 1.6 millió pfrt (közel 4 millió mai pengő) az adósság és a gazdasági összeroppanás elkezdődött, ha a sógora — gróf Esterházy Ferenc mosonyi főispán — ki nem veszi kezéből a gyeplőt és erős kézzel nem rendezi az eladósodott herceget. Mihelyt azonban a dirigálási jog visszaszállott ismét a hercegre, az adósság-csinálás, a tékozlás elől

kezdődik. A herceg kénytelen zálogba rakni az ékszereit és a katasztrófát, a nagy vagyont összeomlását mégsem lehetett elkerülni.

Nincs az a sok pénz, nincs az a nagy vagyon, melyet el ne lehetne pazarolni. Így kerül csödbe a nagy Grassalkovich unokája. Az ötven falu és 34 pusztá szekvesztrum alá kerül. A nagy Grassalkovich unokája élete fogyatag apanázból él. Mikor pedig 1841-ben

— meghal: a hitelezők megrohanják a Grassalkovich-birodalmat és szétszedik. A nagy regényből, a nagy gazdagságból csak a pusztá Grassalkovich-név marad meg. Le gendák, romantikus történetek beszélnek még róla egyideig; csak a fantáziát foglalkoztatja a három nábob, aztán az emléküket is elseprik az új idők.

Pásztor Mihály

A SZÁMŰZÖTTEK

Írta: SÓS ENDRE

1.

Hans Flesch-Brünnenen vaskos kötetet írt a világtörténelem néhány nagy száműzöttjéről. A könyv anyagán valószínűleg évekig dolgozott. De a kiadás időpontját — eltalálta.

Hiszen az utolsó hónapokban, hetekben zajlott le szemünk előtt minden idők egyik leghatalmasabb emigrációja. Tudósok, költők és politikusok tömegei hagyták el Németországot Thomas Mann Párizsba, Jakob Wassermann Prágába, Alfred Kerr Svájcba, Emil Ludwig Luganóba költözött, nem is szólva Einsteinról, aki nemcsak tanácsot kapott a Sorbonne-on, hanem rövidesen tagja lesz az Institut de France-nak is.

A háború alatti és a háború utáni esztendő egyébként mindennaposá tették Európában az emigrációkat. Az utolsó évtizedekben szinte Európa összes nagyobb városában kialakultak emigráns-kolóniák. Kezdetben Lenin és Trockij szerencsétlítették Párizst, azután jött a szereplő-változás és a nagyhercegek költöztek a padlásszobákba. Valamikor Mussolini élt Zürich falai között, ma Nitti eszi Svájcban a száműzetés kenyereit. A békeévekben egy-két „ifjú-török“, forradalmárok tanult a pesti egyetemen, ma a detronizált dinasztia trónörökösé tengődik a magyar fővárosban, feleségeivel együtt. De találhatók minden országban spanyolok, portugálok, albánok, magyarok, sőt kínaiak is.

2.

A száműzetés intézményét a görögök találták ki. Ha valamelyik görög kiásozott, vagy megrongált egy olajfát, akkor a szent ja elleni merényletért életfogytiglani száműzetésben és vagyonekobzásban részesült. A görögök e büntetési nemet aeiphygiá-nak nevezték és azt tartották, hogy „rosszabb, mint a halál“.

Sokrates azt írta a Kriton-ban, hogy „Athénen kívül nem érdemes élni“. Ez alighanem így is volt. Sokrates nem túzott. Abban az időben kevés más helyen lehetett némi „komfortot“ találni.

A másik fajtájú száműzetés: az ostrakizmus jóval enyhébb volt. Akit ezzel sújtottak, az szégyenkezés nélkül, teljes vagyonával elutazhatott. Ez a büntetési mód annyit jelentett, hogy — a száműzött egyén derék, tisztességes ember ugyan, de a fennálló társadalmi rend nem tartja kívánatosnak a jelenlétét. Themistokles és Aristides is ilyen „címen“ távoztak a görög fővárosból.

3.

Az aeiphygiá-nak és az ostrakizmus-nak a rómaiaknál a relegatio és a deportatio felel meg. A relegatio „áldásait“ élvezte Cicero is, akit választási visszaélések miatt távolítottak el Rómából.

A pápaság és középkori olasz városok szintén megőrizték a száműzetés „rendszerét“ a politikailag és társadalmilag kellemtelen emberekkel szemben. Persze az is megtörtént, hogy — a megváltozott helyzet folytán — éppen a pápának, vagy a fejedelmeknek kellett idegenbe költözni.

A régi német jog is kondifikálta a száműzetési büntetést, amely számtalan város törvénykönyvébe is bekerült. Tehát nemcsak az országok, hanem a városok is elkergették „destruktív“ polgáraikat. A száz évre és egy napra szóló száműzetés, amelyet harangzúgás közepette kellett az elítéltek megkezdeni, a halálbüntetés enyhített formájának számított. Nürnberg városi törvénykönyve úgy nevezte: „elkergetés négy erdőn túlra“. Luzern városi joga pedig úgy hívta: „elkergetés négy folyón túlra“.

4.

A száműzetés intézménye a XX. századba

is átmentődött. Sőt nemcsak a cári Oroszország alkalmazta, vagy a bolsevista Oroszország alkalmazza, hanem az emberi jogokat hirdető Franciaország is. Csak nemrégiben leplezték le a francia parlamentben azt a bánásmódot, amelyet a Guyanában deportált foglyokkal szemben tanúsítanak. Ezeknek a kényszermunkát végző elítélteknek javarésze ott pusztul a forró éghajlat alatt. Néhány neves francia író is felemelte szavát a kolonialis borzalmak ellen és André Gide az emberiség szégyenének nevezte a gyarmati büntetési szellemet.

A francia gyarmati deportatio egyenes utóda a római jog hasonló rendelkezéseinek. De megvan Franciaországban a relegatio is. A római relegatio modern változata forgott fenn akkor, amikor a háború idején száműzték Caillauxt és Maloyt.

Hogy a száműzetés a halálbüntetéssel egyenrangú büntetési nem volt, azt mutatja a római jogon felépült Code Napoleon ama rendelkezése, amely bevezette az európai jogrendszerbe a polgári halál fogalmát. A mórt civilt. Ez nálunk sem ismeretlen. A magyar büntetőjog is alkalmazza hivatalvesztés és politikai jogoktól való felfüggesztés formájában. Aki nem tölthet be közfunkciót és nem szólhat bele az állami ügyekbe, az élhet ugyan egészen vígan, mint magánember, de — polgárilag halott.

5.

A Száműzöttek című kötet legszebb portréi íróról szólnak. Ovidiusról, Danteról és Voltaire-ről... Minden politikai rendszer elősorban az írót üldözte. Mert az írók, mint az igazmondás bajnokai, sohasem voltak százszázalékosan megbízhatók. Ha véletlenül nem csináltak politikai izgatást, akkor az erkölcsöket „züllesztették“.

Ovidius, a híres római költő erkölcsstelen versei miatt indult száműzetésbe. A Szerelem művészete című munkája hozta fejére a bajt.

Ovidius nem tartozott az éhenkórászok közé. Előkelő családból származott. Harmadik felesége, egy fiatal özvegy révén rokonságban állott a Fabiusok nemzetségével, sőt a császári családdal is... Az akkori Róma fölött Augustus uralkodott, akit két nő tartott befolyása alatt: Julia, első házasságából származó leánya és Livia, második felesége. Ez a két nő valósággal közelharcot folytatott egymással. Kezdetben Julia állott közelebb Augustushoz, később azonban Livia lett az „úr“ a háznál.

Augustus Rómája magán viselte az átmeneti kor bélyegét. Mint az egykori történetírók feljegyezték, a válások száma egyre nőtt, a születések száma pedig egyre csökkent. Annyira elhatalmasodtak a bajok, hogy törvényes beavatkozásra volt szükség. A lex Julia Poppaea megszigorította a válásokat és a lex de maritandis ordinibus elrendelte, hogy nőtlen ember egyáltalán ne örökölhessen és ne fogadhasson el hagyományt.

A frigid Livia erkölcsi nem bírta el, hogy Julia meglehetősen szabadon élt és megcsalta öregebb férjét. Feljelentette Augustusnál a mostohaanyját. A felháborodott apa örökre száműzte Juliát, aki szégyent hozott nevére. De Livia erkölcsi még ezzel sem elégedtek meg. Mert Rómában maradt Julia leánya, az ifjabb Julia, aki örökölte anyja könnyelműségét. Ez az ifjabb Julia — így jelentették a császár feleségének — Ovidius villájában találkozott a szerelmével.

A titkos rendőrök adatai alapján Livia bepanaszolta mostohaunokáját is Augustusnál. Egyben pedig súlyos vádakot emelt Ovidius ellen is, akinek szerelmi költeményeit már régen utálta. A császár kérésselhetlen volt.